

**YMPÄRISTÖHALLINNON TULOKSELLISUUS-
RAPORTOINTI**

erityisesti luonnonsuojelu- ja ympäristönsuojelutehtävien osalta

Tarkastuksessa on arvioitu ympäristöhallinnon tuloksellisuustietojen esittämistapaa ja rakennetta sekä esitettyjen tietojen käyttöä ohjauksessa ja päätöksenteossa. Tarkastuksessa on käsitelty ympäristönsuojeluun ja luonnonsuojeluun liittyvää tavoiteasettelua, väliraportointia ja tilinpäätökseen sisältyvää toimintakertomusta eli tulosohjauksen kaikkia keskeisiä vaiheita.

Tuloksellisuusraportointia koskevat säännökset sisältyvät valtion talousarviosta annettuun asetukseen (1243/92). Tilivelvollisuuden (määrärahat ja tulostavoitteet) toteuttamisen välineenä toimii tiliviraston vuosittain laatima tilinpäätös, jossa virasto raportoi taloudestansa ja toimintansa tuloksellisuudesta.

Tarkastuksen kohteena ovat olleet Lounais-Suomen ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskusten, ympäristöministeriön ja ympäristöhallinnon (ns. hallinnonalakertomus) vuoden 1999 toimintakertomukset.

Tarkastushavaintojen perusteella ympäristöhallinnon tavoiteasettelussa todettiin ongelmia tavoitteiden saavuttamisen mitattavuudessa, tärkeysjärjestykseen asettamisessa ja tavoitteiden kytkemisessä määrärahoihin. Nämä puutteet heijastuivat myös tuloksellisuusraportoinnissa, joka perustui keskeisiltä osin tavoiteasetteluun. Alun perin valtakunnallisista ja kansainvälisistä päämääristä johdetut, alueellisten ympäristökeskusten tasolle tulossopimuksissa viedyt yksittäiset tulostavoitteet eivät enää ilmentäneet tehtävän merkittävyyttä. Tällöin tavoitteiden tärkeysjärjestyksen tulkinta jäi liiaksi ohjattavan yksikön vastuulle.

Tuloksellisuusraportoinnin osalta tarkastuksessa todettiin alueellisten ympäristökeskusten raportointi lähinnä ympäristöministeriölle suunnatuksi. Tästä ja tiivistetystä esitystavasta johtuen asiaan perehtymätön hallinnonalan

ulkopuolinen lukija ei juurikaan pysty tulkitsemaan keskusten esittämiä tietoja. Alueellisten ympäristökeskusten raportoinnissa todettiin puutteita myönnettyjen määrärahojen ja saavutettujen tulosten välisen yhteyden osoittamisessa ja vaikuttavuustietojen esittämisessä. Erääksi tuloksellisuusraportoinnin ongelmaksi havaittiin raportoivan tahon oman toiminnan vaikutuksen arvioiminen tavoitetilan saavuttamisessa, kun kyseessä on monen toimijan yhteistyön tulos.

Tarkastuksessa todettiin, ettei tilivirastokertomus informaation lähteenä antanut tietoja, paljonko eri tavoitteiden toteuttamiseen oli käytetty varoja. Yleensäkin suoritteiden ja niiden tuottamisesta aiheutuvien kustannusten yhteys jäi epäselväksi. Tavoitteiden ylittämistä tai alittamista koskevien syiden esittämisessä todettiin myös puutteita. Tilivirastokertomuksen keskeisen ongelman todettiin olevan siinä, että kertomuksen tehtävä ja tarkoitus on selkiintymätön. Tilivirastokertomus joudutaan laatimaan lukijakunnalle, joka ei ole ennalta määriteltävissä. Tämän seurauksena on ongelmallista päättää, mitkä toimintaa kuvaavat tiedot ovat merkittäviä ja niin tärkeitä, että ne tulee sisällyttää toimintakertomukseen.

Tarkastushavaintojen perusteella ympäristöhallinnon toimintakertomuksen luettavuus on selkeä ja grafiikan sekä taulukoiden käyttö täydensivät siinä kirjallista esitystä. Hallinnonalakertomuksenkin osalta on ongelmana, miten kertoa erityisasiantuntemusta vaativasta asiasta oleellisin lyhyesti ja täsmällisesti.

Tarkastusvirasto on katsonut, että kehittämällä laskentatoimea virastoympäristöön ja edistämällä laskentainformaation hyväksikäyttöä, voidaan parantaa sellaisten tietojen esittämistä, jotka kertovat mitä määrärahoilla on saatu aikaan. Raportoinnin tuloksellisuutta analysoivaa osaa tulisikin kehittää siten, että siitä kävisi selkeästi ilmi raportoivan yksikön oma käsitys toteutuneesta tuloksellisuudesta ja odotettavissa olevasta kehityksestä. Tämä poistaisi tulkinvaraa ja osoittaisi kehityssuunnan päättäjille ja hallinnon sisäisissä raporteissa myös ohjaavalle taholle. Näin raportointi antaisi myös paremmat mahdollisuudet puuttua toimintaan, jos siihen ilmenee tarvetta.

Suoritetun tarkastuksen perusteella tarkastusvirasto on katsonut, että ongelman ratkaisemiseksi olisi perusteltua jo talousarviolainsäädännössä selkeyttää tilivirastokertomuksen ja hallinnonalakertomuksen tehtävät sekä niiden keskinäinen suhde. Asia tulisi liittää erityisesti hallinnon vastuun ja seuraamusjärjestelmän kehittämiseen. Tätä puoltavat myös tarkastuksessa tehdyt havainnot, joiden mukaan tuloksellisuusraportointiin ei ole liitetty palautemekanismia ja se, että tilivelvollisuuden ja määrärahan saajan vastuuta toteuttavat menettelytavat ovat kehittymättömät.